

"Mads Knap ved Hoffet" - Fortælling af Carit Etlar.

M a d s K n a p v e d H o f f e t

Af

Carit Etlar

Fra

dagbladet Dannebrog fra den 31. januar 1893

Ingen illustrationer ledsager fortællingen i Dannebrog

Mads Knap er en gammel Mand, høj og bredskuldret, hans Ansigt er rynket, solbrændt og omgivet af graa Haar og et mægtigt, hvidgraat Kindskjæg. Han halter lidt, til Minde om udførte Bedrifter ved at redde et Skibbrudent Mandskab ude paa Vestkysten af Jylland. Som Erindring om samme Bedrift bærer han Medaillen for ædel Daad, hængende i et kvarterlangt Ordensbaand over Koften.

"Saa kan De da se, hvad det skal være", forklarer han og vender af samme Aarsag helst venstre Side af Brystet mod den, han taler med.

Om hans Besøg i Fredensborg sidste Sommer fortæller han selv, næsten ordlydende, det, som her staar at læse.

"Ja, saa gned og børstede jeg da af al Formue og stillede mig op foran Kassererens Butik, lidt før Toget trillede af fra Helsingør".

"En Billet af dem til en halv Krone, frem og hjem igjen", raabte jeg og satte Stemme i efter at have gjort min Albuer saa spidse som Syle og boret mig frem foran alle de andre.

"Hvor skal De hen?" spørger Manden inde i Kukkassen.

"Hvor jeg skal hen - til Hoffet i Fredensborg - begribelig!"

"En Billet til Fredensborg, frem og tilbage, tredje Klasse, kan ikke faas for en halv Krone!"

"Godt, saa tager vi en til fjerde Klasse".

"Der gives ingen fjerde Klasse - det er Gods og Kreaturvognen!"

"Saa nøjes vi med den. Jeg kommer lige langt for det". Fyren ser paa mig, griner og giver mig Billetten og nogle Penge tilbage; derefter skubber de mig bort fra Hullet.

Jeg gik og smaalo og tænkte: vi skal dog dreje dem en Knap, de Fyre! De skal baade komme til at trille mig ind til Fredensborg og hjem igjen. Dermed lister jeg af Sted, ned til den sidste Vogn i Toget. - Javist var det en Kreaturvogn, jeg hørte jo Mandskabet snakkes ved og brøle derinde; men jeg stod og fløjtede og ventede paa, at Vognmesteren skulde gaa hen til næste Vogn, derefter gjorde jeg et lille Hop op i Vognen og trak Døren til efter mig. Vi var nu fire Personer derinde; de to stod og brummede, mens de tyggede Drøv, de tredje var en blakket Kvie, der nok saa gemytlig blev ved med at glo paa mig, mens den gumlede paa en Tot Hø. - Nu skal vi have det gemytligt, siger jeg og lave mig et Leje i Halmen. Saa peb de derude, og af Sted gik det. Lidt efter var Turen endt, og vi blev purrede ud i Fredensborg. Konduktøren betragtede mig vist, da jeg steg ud af Waggonen og børstede Halmen af mig; han stirrede paa min Billet og sagde: "Tredje Klasse, det er rigtigt".

"Men jeg har jo kjørt paa fjerde Klasse i Kovognen", siger jeg.

"Det bliver Deres Sag", svarer han, gik sin Vej, og det var da klart, at jeg i stedet for at pudse de andre selv var bleven taget ved Næsen. Men derved var der jo intet at stille op.

Jeg marscherer da af Sted fra Banen og spørger mig for efter Hoffet. Et Stykke Vej borte ser jeg et Hus med dansk, russisk, engelsk og græsk Flag, Keglebane og Karousel og en Mand, der stod i Porten og trompeterede. - "Her maa det være", tænker jeg, og da de andre Rejsende allesammen søgte ind i Stedet, fulgte jeg frimodig med og ser en svær og velnæret Mand, som jeg gav mig i Snak med og spørger, om jeg kan faa ham at se.

"Hvem vil De se?"

"Kejseren, naturligvis. Det er jo for ham, jeg er kommet, og for Kongen og de andre med, kan jeg tænke".

Tyksakken trækker paa Skulderen.

"Kejseren og hele den kongelige Familie spaserer netop paa denne Tid ude i Slotshaven, der kan De faa dem at se allesammen".

Saa gaar jeg op mod det hvide Slot, som han peger paa, og som kom til Syne mellem Træerne; men idet jeg vil spasere ind i Gaarden, standser en Gardist mig og peger paa den anden Vej, der gik udenfor slottet. Jeg begreb, at jeg ikke maatte komme Herskabet nærmere, satte mig ned og gyngede lidt paa en af Jærnkæderne foran Stotsgaarden og gav mig saa i Ro at spise min Frokost, som Motter havde givet mig med hjemmefra. Her kunde jeg observere det hele og agte paa, at ingen smuttede fra mig; jeg havde jo betalt for dem alle. Mens jeg sidder og holder Udkig, glemmer jeg min rare Mad. Det var saamænd en Spegesild med Rogn i Maven, og den dratter fra mig ned i Gruset, - Ja jeg ved nok, hvordan Du vil have det, lille forhenværende Jomfru, siger jeg og tager Silden op. Du vil pyntes ligesom jeg og pudses og skræbes, men det er der nu ingen Tid til i Dag. Herunter med dig! - og saa gik Silden til Bunds i mig med Ben og Kjole, hele Stadsen. Just som det var bestilt, kommer der en ældre Kavalier tripende i Uniform og Medailler og store, graa Knebelsbarter. Han ser mig ud til at vide Besked om Sagerne, tænker jeg; nu skal vi bære os fornuftigt ad og pumpe ham.

Saa spørger jeg ham ud om, naar Kongen kommer til Syne.

"Hans Majestæt er taget ud - der rider han", svarer Kavaleren og peger hen mod en Rytter, som nylig var redet mig forbi paa en rask og fuchsia Hest, der gjorde de yndigste Kaprifolier henad Vejen. Jeg nikker til Manden, river Kabudsen af Hovedet og styrter henad Vejen efter Rytteren. - Væk var han.- Saa tørrer jeg min Foldekniv af, retter paa Stadsklæderne og siger til mig selv: Nu spaserer vi lidt om i Haven og lader som om den hører mig til. Dermed træder jeg hen til nogle langagtige Bede inde foran Slottet og gaar og lugter til de dejlige Blomster, som jeg kun har set Mage til, da vi fo'r paa Brasilien, men jeg plukkede ikke en eneste af dem. Vorherre bevares! - Mens det skete, kommer der en Hale af Børn forbi mig, smukke, velklædte og frimodige allesammen. De lo og pludrede, saa det var en Lyst at høre, og en kostbar Frue gik efter dem og holdt Rede paa hele Kommersen. Jeg har alle Tider gjort meget af Børn og nikker derfor til dem og spørger, hvem de søde Unger hører til.

"Det er de kongelige Børn!" svarer den kostbare og strutter ud med Brystet.

"Vorherre bevares, der er jo nok til at gjøre Konger og Dronninger af til det hele Evropa, Polen med", svarer jeg og staar og ser efter de smaa Englebørn. Så kommer der en høj og svær Mand i graa Jægerkofte ud fra en af Alleerne hen imod mig, mens jeg igjen gaar og lugter paa Blomsterne. - Jeg saa ham strax og tænkte: "Nu faar vi det hele at vide paa en Gang. Den Mand ser mig ud til af være en af vore egne". Jeg træder da hen til ham og siger med det venligste Ansigt, jeg kan sætte op:

"Hør nu, hvordan bærer man sig ad for at faa ham frem deroppe; varer dette herses ved, at jeg skal gaa og søge ham, kan jeg risikere at komme for silde til Banen og blive snydt for mine dyre Rejsepenge".

"Hvem mener De?" spørger den svære Mand i temmelig utydeligt Dansk og ser paa mig med to kjønne, klare og trofaste Øjne.

"Jeg mener sku Kejseren", svarer jeg. "Jeg har trukket alle mine Fiskegarn op paa Land og er nu kommet den lange Vej hjemmefra for at faa ham at se. Han er jo Europas mægtigste

Mand, siger de, maaske Avstraliens med og skal være saa umaadelig stærk, det, jeg holder af, skjønt han nok er flink og rar tillige. Med Forlov hvor er I fra?"

"Fra Rusland", siger han.

"Jeg er fra Hornbæk", svarer jeg for at være lige saa høflig.

Så talte vi om et og andet; tilsidst spørger han, om det er Kejseren, jeg vilde se, og da jeg nikker og svarer ja, siger han ganske rolig:

"Jeg er Kejseren".

Jeg stirrer paa ham, river Hatten af Hovedet og føler mig lidt mat i Benene.

"Er I Kejseren?" gentog jeg, "Kejser over hele Ungarn og Rusland". Da jeg siger dette, ser jeg, at han staar og smiler, og jeg begreb da, at han vilde gjøre Halløj med mig.

"Naa, saa I er ham selv", vedblev jeg, dasker Hatten fast paa Hovedet og stritter ud med Benene. "I vil nok gjøre Løjer. Nej, min Fa'r; var I Kejseren, saa stod I ikke her og taledede med en ringe en som mig; desuden kjender jeg baade Konger og Dronninger fra vore Billeder, de er altid malede af i en Pels, med Krone paa Hovedet. Vor Præst har ogsaa den rigtige Kejser hjemme paa sig Væg, men han er med Kors og Stads paa; I derimod er jo ikke bedre klædt end jeg er i Dag, da jeg ville ud til Hoffet".

Den stærke Mand smilede igjen, han saa saa god og venlig ud og flyede mig en Guldsilling, som jeg betragtede mistænksom.

"Er den rigtig?" siger jeg, da han vil til at gaa. Han nikkede og lo.

"Aa, stop lidt, nu skal jeg alligevel faa at vide, om I har holdt mig for Nar og taget Kejserens højstærede Navn forfængelig. Saa snart I kommer forbi Gardisterne deroppe ved Skilderhuset, præsenterer de, hvis I er ham selv og gaar op ad Trappen; i saa Fald er det rigtigt, og jeg beder ydmygst om Henstand og underdanigst Tilgivelse for min Dristighed; men er I ikke Kejseren, saa siger jeg jer et godt dansk Ord. Han er vor Gjæst, ingen kan her krumme et Haar paa hans Hoved. Forstaar I det, min Fader?"

Den høje Jægersmand nikkede og smilede igjen, og jeg stod og stirrede efter ham, mens han gik ind mellem Blomsterbedene. - Deroppe skuldrede de og klaskede med Geværerne, saa jeg fornam det igjennem min hele Krop. Han selv gik op ad Trappen, nok saa delikat - Gud forlade mig min synd! Han var altsaa dog det, han gav sig ud for - Kejseren! De Asiater og Ruslands Selvbehersker. - Jeg syntes saa bestemt, at han endog stod lidt stille i Døren og slog ud med Haanden imod mig. - Jeg blev staaende og nikkede til ham og kunde ikke komme af Pletten. Hvad vil de sige hjemme i Hornbæk, tænkte jeg, Mads Knap og Kejseren paa den samme Tofte. - Mens jeg grunder herpaa, dukker der en gammel, runken Kone op fra et af Blomsterbedene, som hun gik og ordinerede og kradsede i. Hende gav jeg mig i Snak med og spørger, hvem den Mand var, som nylig gik forbi. Hun svarer ligefrem, at det var Kejseren ude fra Rusland.

"Det er en flink Mand", siger jeg.

"Ja, rare er de allesammen", svarer hun, "men det er først og fremmest Kronprinsen, ham holder jeg paa. Nu i Foraaret sidder jeg hjemme i Huset og karter Uldtøjer og var ikke just videre glad i det, for alting blev saa knapt. Saa banker det paa Døren, og hvem kommer til Stede uden Hans Højhed. - I har det koldt herinde, lille Mo'er, siger han og ser sig om. Ja, bidsk er det, svarer jeg, men min Søn Kresten, arbejder for at skaffe mig en Ovn; den koster fire og tyve Kroner nede paa Værket, og nu har vi allerede samlet de tolv Kroner til den. - Hvad mener I, om Kresten og jeg slog os sammen og var halvt om den Ovn, siger

Kronprinsen, og saa? - Vi fik Ovnene, det kan jeg takke ham for, og det gjør jeg hver Aften, jeg gaar i min Seng".

Jeg stod lidt og grundede herover. Nu ved jeg hvad jeg vil. Jeg vil også hen og se paa Kronprinsen, inden jeg tager tilbage. De taler om ham, han er en af vore og forstaar, at der er andre til i Verden end dem med Hale og Kryds paa. Hvordan har han ikke draget sin Søn op, efter hvad der staar at læse i vort Blad hjemme. - Gud i Vold!

Saa spaserer jeg videre, hen forbi Slottet, og kommer til en aaben Havelaage, hvor jeg ved Indgangen ser nogle opstillede Billeder, en lille Tyksak med en Pengepose i Haanden. Det var vist Judas, ham som snød Vorherre. Lige overfor staar Potifars Kone, hun havde næsten ingen Tøj paa Kroppen og ventede vist efter sin Jacob. Jeg kiggede lidt paa dem og spaserede videre ind i Haven, hvor jeg saa en hel Del andre Billedfolk. Medens jeg gaar omkring og betragter alt, hører jeg en fin lille Frøkenstemme, som spørger hvad jeg bestiller her. Jeg vender mig om, og der staar en sortklædt Dame, fin, nysselig og rar at se paa. Jeg løfter lidt paa Hatten og svarer: "Det ser De jo; jeg gaar og lugter til Tulipanerne, lille Frøken, det maa jeg vel nok".

Hun nikker med Hovedet og vilde gaa videre, men saa kommer der en anden sortklædt hen imod os, med fem smaa Aborrer, som hun bar nok saa galant i sin Vidiekvist. De to Damer stod og taledede lidt sammen i et fremmed Tungemaal, og saa paa mig og smilede, men det var der da intet ondt i.

Saa siger den ene, om hun maatte tage mig af.

"Hvorfor det?" svarer jeg, "Jeg har jo ingenting gjort. Men saa forklarer hun, at hun bare vilde tegne mig op i sin Bog.

"Hvad faar jeg for det?" svarer jeg. "I Fjor blev jeg optegnet af to unge Malere, som strax efter fik mig solgt til en af Herskaberne deroppe. De gav mig en Krone for Timen. Hvad synes De? Hjemme kan vi undertiden gaa ud og ligge og skvalpe en hel Nat, uden at tjene mere paa Silden og Hornfisken en en Krone. Saa regner jeg endda ikke Slid paa Garn og Redskaber".

"Kom nu blot", sagde den høje, kjønne, som havde mere Kurage, og saa blev jeg stillet hen paa en Bænk og fik Lov til at tænde min lille Pibe, mens de sad og skrev mig op og viskede mig ud igjen. - Længe varede det, og jeg gav mig lidt i Snak med dem:

"Se, jeg undrer mig nu over, at alle Billeder faar Lov at staa herinde saa daarligt klædte, hvor der kommer saa mange af de kongelige forbi. Judassen kan det nu være det samme med, den Kjæltring fortjente ikke bedre, men de andre skulde dog have lidt godt Tøj paa. Vor Gallionsfigur var langt smukkere pyntet, og vi var dog helbefarne Sømænd allesammen. Det er ikke rigtigt", siger jeg.

De lo blot og tegnede videre.

Saa spurgte den kjønneste, hende der næsten taledede lige saa godt Dansk som jeg selv, hvad det Baand og den Sølvskilling betydde, som jeg gik og bar paa. Jeg vilde i Førstningen ikke rigtig frem med Forklaringen, saadan noget snakker man ikke gjerne om, det klinger som Pral, men Frøkenen spurgte igjen, hun vilde have alt at vide og nikkede og smilede saa kjøndt, at jeg maatte ud med den hele Historie.

"Hvordan lød den?" spurgte Tilhørerne.

"Ja, det er snart fortalt. Der er ikke stort at sige. - I en forrygende Storm ovre paa Vesterhavskysten drev en Engelskmand ind paa Revlerne. Han arbejdede, saa godt han

magtede, for at gjøre sig fri, den sølle Fyr! bugtede og manøvrerede retskaffent, det maa der siges. Lige meget hjalp det, der var tilsidst ikke Styr paa hans Fartøj. Orkanen tog til, skarp Nordvest, som pressede ham indefter. Fraade og Skum fløj i store Flager hen over Klitterne, Hvin og bulder, saa man ikke kunde høre sine egne Ord. Redningsfartøjer stod og ventede. Vi, der skulde i Lav med det, var alle paa Stranden, mange Fruentimmer krøb i Læ oppe under Sandbankerne, hele vor By var vist samlet dernede. - Saa huggede hun derude, løb sig fast og dermed var Historien forbi. Nu kom Turen til os. Vi steg ind i Fartøjet og jumpede af Sted, det bedste vi kunde. Godt og vel gik det. Englænderens Mandskab firede sig ned i vor Baad. Tolv ialt. - "Hvor er jeres Kaptejn?" spurgte Formanden, "har vi ham med?" - "Han ligger oppe paa Agterdækket, slaadet fordærvet af Storsejlbommen. Han er færdig". - "Han skal med os alligevel, I Slyngler!", siger vor Formand og kravlede tilbage, op paa det synkende Vrag. Dækket havde skudt sig i Vejret, hele Agterspejlet laa næsten under Vand. Der laa Kaptejnen med lukkede Øjne, blodig i begge Mundvige. Ved hans Side sad en ung Ligbleg Kvinde, det var hans Hustru: Mandens Hoved hvilede i hendes Skjød, hun hviskede til ham, hun trøstede ham, tørrede Blodet af hans Ansigt og brød sig Fanden ikke om, hvad der foregik paa Vraget. Saa tog Formanden den stakkels Kaptejn op i sine Arme, han var vist lige saa stærk som deres Kejser derhenne, og bar ham ned til Redningsfartøjet. Konen fulgte efter dem og blev ved at holde fast paa Mandens Haand, men da de kom til Faldrebstrappen, hævede hun sine Arme og raabte: "Mit Barn, mit Barn!" - - "Hvor er det Barn?" spurgte Formanden, efter at den syge var lodset ned i Baaden. "Derinde, i Kahytten", siger hun og peger hen mod Halvdækket. - "Saa maa vi have det med", svarer Formanden, han var nu engang i Farten og iler af Sted, hen mod Kahytten. Nu var det paa det yderste med Fartøjet, det knagede og bragede paa alle Kanter og fra Redningsbaaden raabte vore Folk: "Kom herved, kom herved, vi tør ikke tøve længer, den svære Sø fylder Baaden, og vi slaar os Læk ved at tørne ind paa Laaringen af Vraget". Formanden gik sig vej, ind i Kahytten. Der laa en lille Unge oppe i Køjen, hylede og strakte begge Armene i Vejret. Han havde Grund til at hyle. Kahytvinduerne var brasede i Stykker, Vandet naaede Drengen op til Armene. Saa tog Formanden ham med sig, balancerede med ham henad Dækket, og da han gik forbi Hundehuset, tog han sin Kniv og overskar for Placers Skyld Strikken, som bandt Hunden, saa det stakkels Dyr hylede af Glæde og sprang, uden at sige med Forlov, lige ned i Redningsbaaden. - Ja, hvad er der vel mere at fortælle? - Den Formand krøb ned i Baaden, lagde Barnet i Moderens Skjød og satte sig til Roret; saa gik det indefter med det hele Mandskab, Kaptejnen og hans Hustru, den lille Tingest af Barn og den sorte Pudelhund ikke at forglemme - Vorherre var med os, lykkelig og vel naaede vi Stranden, hvor Koner og Børn stod og skreg Hurra, eller hvad det var de raabte, og dansede i Sandet og slog Armene om Deres Mænd eller Forældre og var nok saa Glade alle tilsammen, mens Formanden sørgede for, at den fremmede Kaptejn blev baaret i et Sejldug ind paa Skolen, hvor han laa og ventede paa, at Doktoren skulde komme og binde ham sammen igjen".

"Hvem var Formanden", spurgte den kjønne Dame, som havde et sort Baand om Halsen. "Det var vist Dig":

"Lad gaa!" svarede jeg, "men der var ikke stort ved, hvad jeg gjorde. Havde de Engelskmænd været os, og vi dem, vilde de have gjort det samme. Det er nu engang saadan Skik og Brug blandt Søfolk".

"Hvor mange Mennesker har Du reddet paa den Maade?" spørger den Yngste.

"Ja, hvem kan sige det for vist?" svarer jeg. "Jeg plejede ellers at skrive en Kridtstreg hjemme paa Loftsbjælken for enhver, jeg hjalp ind fra Havet, men den Gang vi taler om, lod jeg være, jeg var kommet i Bekneb med mit ene Ben, da jeg krøb ned i vor Baad med Barnet, og maatte lægge mig ind paa Hospitalet; da jeg kom ud igjen, var mit Hus blæst om, Bjælken med Kridtet laa begravet i Gruset, saa jeg ved ikke hvormange Streger der var skrevet paa den, jeg tænker der har staaet en sexten, sytten Stykker optegnet. Men det siger heller ikke stort. Der blev jo betalt os en Specie for hver Mand, vi reddede, desuden har Majestæten belønnet mig, baade med dette hersens Baand og Medaillen tillige. Saa var det, at min Søster lagde sig til at dø og gav mig sit Hus oppe i Hornbæk, dertil flyttede jeg og tjener nu Føden ved at gaa paa Fiskeri". - De to sortklædte Damer saa' paa hinanden, de sagde intet, men blev ved at tegne og viske ud igjen, og det varede længe.

"Nu er jeg ellers træt af at sidde mer, og min pibe er gaaet ud", siger jeg, "skal vi ikke snart være færdige? - Jeg maa ogsaa tænke paa, at jeg skal se Kronprinsen, inden jeg kommer hjem".

Hvad har De nu bestilt? - De viste mig da deres Billeder, som forestillede en kjøn gammel Sømand, livagtig med en Pibe i Munden og med blanke Hatten paa. - Saa det skal være mig? Jeg faar vel det ene af dem? - De lo og rystede paa Hovedet, men den store gav mig en Guldsilling. Begribelig tog jeg imod den og spurgte dem da de gik, hvorfor de alle var saa sortklædte.

"Vi bærer Sorg for vor Kusine", svarede den ene, hende jeg syntes bedst om. Saa gik de, men jeg fik ingen af Billederne.

To, tre Gange krydsede jeg Haven rundt og spurgte mig for, om nogen havde set Majestæten eller hans Søn, men nej. Nu var jeg træt og satte mig ned paa en af Bænkene ved Søen. - Hvad ser jeg der? - Foran mig i det Bløde Grus, staaer der tegnet et F., slynget sammen med et L.

F. siger Frederik og L. siger Louise. Det gik begribeligvis strax op for mig. Ser vi det, tænker jeg, her har der ogsaa været en Fyr, som kom for at faa vor Kronprins og Kronprinsesse at se, og som lod sit Visitkort blive tilbage. Det maa forbedres lidt. - Saa lægger jeg smaa Bøgeblade henover enhver Strøg i Bogstavene, nøjagtig i den Tegnedes Linje, skjærer smaa Pløkker af Kviste og kiler Bladene fast i Gruset dermed. Nu var ogsaa mit Visitkort færdigt, det kan faa Lov til at ligge der i mange Dage, bliver det ikke til Blæst, ligger det der maaske endnu.

Derefter hvilede jeg lidt ud og sad og glædede mig rigtig over, at jeg havde brugt saa pæne og fine Ord til alt, hvad jeg forklarede Herskaberne. Det var tydeligt at se, at de betragtede mig for deres Ligemand, hvorfor skulde de ellers sidde og skrive mig op. Saadan et sprog som jeg førte, hører de ikke ude i Fartøjerne.

Ja, nu ved De besked om, hvad der hændtes mig ved Hoffet. Motter og jeg sidder mangen en Aften og taler derom. Lidt efter pøb det, og jeg jollede af Sted paa Jærnbanen. Men denne Gang sad jeg ikke i Godsvognen.

----- 0000000 -----